

NOTAT

Dato: 28. maj 2008
Kontor: Beskæftigelseskontoret
J.nr.: 3678
Sagsbeh.: KNY
Fil-navn: Kommuneanalyse

Notat vedrørende undersøgelse af kommunernes erfaringer og udfordringer i forhold til den nye arbejdskraftindvandring

1. Udgangspunkt

Integrationsministeriets konsulentenhed Integrationservice¹ har gennemført en undersøgelse af kommunernes udfordringer i forhold til de nye arbejdskraftindvandrere og deres familier.

Undersøgelsen har fokus på:

- Kommunernes erfaringer med indsatser for de nye arbejdskraftindvandrere og deres familier.
- Kommunernes oplevelse af mulighederne for at tilrettelægge indsatser inden for den eksisterende lovgivning – herunder behovet for at lade de nye indvandrere være omfattet af (dele af) integrationsloven, behovet for nye instrumenter i integrationsloven samt behovet for ny lovgivning, der sikrer nye arbejdskraftindvandrere og deres familier samme rettigheder og pligter som andre borgere i forhold til uddannelse, efteruddannelse, opkvalificering mv.
- Kommunernes vidensbehov – herunder behovet for information til kommunerne/jobcentre, til de nye indvandrere, til virksomheder samt til eventuelt øvrige interessenter på området.

Undersøgelsen er tilrettelagt i to dele:

- En elektronisk spørgeskemaundersøgelse, som blev udsendt til udvalgte nøglepersoner i kommuner, jobcentre, sprogcentre mv. 76 besvarede spørgeskemaet fordelt på over 50 kommuner – repræsenteret ved kommune, sprogcenter eller begge – jævnt fordelt over hele landet.

¹ Integrationservice bistår kommunerne med at styrke indsatsen på beskæftigelses- og uddannelsesområdet. Integrationservice har fokus på tværgående og konkrete projekter i kommunerne samt konkret rådgivning af kommuner, etablering af netværk, deltagelse i projekter, etablering af efteruddannelse og generelt informationsarbejde over for kommunerne.

- To regionale fokusgrupper med udvalgte personer fra kommuner, jobcentre, sprogcentre mv., der har erfaringer med indsatser for de nye arbejdskraftindvandrere og/eller deres familier. Spørgeskemaundersøgelsen dannede udgangspunkt for såvel udvælgelsen af deltagere til fokusgrupperne som tilrettelæggelsen af indholdet i fokusgrupperne. I fokusgrupperne var i alt 13 kommuner repræsenteret ved enten kommune, jobcenter eller sprogcenter.

2. Opsummering af de centrale udfordringer set fra kommunerne

I det følgende opsummeres undersøgelsens hovedresultater. Afsnit 3-4 uddyber undersøgelsens resultater.

Generelt peger både spørgeskemaundersøgelse og fokusgrupper på, at kommunerne oplever at stå over for en række udfordringer i forhold til de nye arbejdskraftindvandrere.

I forhold til *danskundervisning* peges der bl.a. på:

- At det er en udfordring at finansiere danskuddannelse til de nye arbejdskraftindvandrere, og at der er behov for en kommunal refusionsordning for danskuddannelse til målgruppen.
- At der er behov for korte, intensive arbejdsmarkedsrettede danskuddannelsesforløb og bedre information fra kommunerne om danskuddannelse til nye arbejdskraftindvandrere.
- At der er et dårligt samspil mellem forskellige dele af lovgivningen, hvilket kan hindre danskundervisning. Det er et problem, at nye arbejdskraftindvandrere ikke kan påbegynde danskundervisning, før de har fået opholds- og arbejdstilladelse, og at der er et dårligt samspil i procedurerne i forhold til arbejdstilladelse, skattekort og sygesikring. Desuden er sagsbehandlingstiden for at få et CPR-nummer meget lang.
- At retten til danskundervisning afhænger af opholdsgrundlaget. Danskuddannelsesloven omfatter bl.a. ikke grænsependlere.
- At sikre medfølgende børn under 18 år danskundervisning og skolegang.
- At medfølgende ægtefæller ikke har ret til danskundervisning, hvis de ikke har et arbejde.

FAKTABOKS: Integrationsministeriets faktuelle bemærkninger

Kommunerne har anført, at det er en udfordring at finansiere danskuddannelse til de nye arbejdskraftindvandrere, og at medfølgende ægtefæller ikke har ret til danskundervisning, hvis de ikke har et arbejde. Integrationsministeriet kan på den baggrund oplyse, at alle voksne udlændinge – herunder også de nye arbejdskraftindvandrere og medfølgende ægtefæller – har ret til danskuddannelse, hvis de har opholdstilladelse og et CPR-nummer. Det er ikke en betingelse, at den pågældende har et arbejde. Danskuddannelsen finansieres i alle tilfælde ved, at kommunerne betaler modultakster til sprogskolerne, efterhånden som udlændingen består en modultest. Staten refunderer efterfølgende halvdelen af kommunernes udgifter.

Kommunerne har endvidere anført, at der er behov for korte, intensive arbejdsmarkedsrettede danskuddannelsesforløb. Integrationsministeriet kan på den baggrund oplyse, at det siden 1. september 2007 har været muligt at søge midler fra forsøgspuljen Grundkursus i arbejdsmarkedsdansk, som løber til udgangen af 2009. Der kan etableres arbejdsmarkedsrettede danskuddannelsesforløb på op til ca. 70 lektioners undervisning, Målgruppen er først og fremmest kortuddannede beskæftigede, der har behov for undervisning for at kunne fastholde beskæftigelse. En del af puljen benyttes dog til kortuddannede ledige, der har opbrugt den tre-årige uddannelsesret, og som gennem et målrettet forløb kan komme beskæftigelse nærmere.

Desuden har kommunerne anført, at der er behov for bedre information fra kommunerne om danskuddannelse til nye arbejdskraftindvandrere. Integrationsministeriet kan på den baggrund oplyse, at kommunerne efter danskuddannelsesloven har pligt til at orientere om danskuddannelsesforløbet til alle udlændinge bosat i kommunen, der har ret til danskuddannelse. Samtidig har Integrationsministeriet i samarbejde med Undervisningsministeriet netop udsendt oversigtsfoldere til bl.a. landets virksomheder for at oplyse om eksisterende dansktilbud.

De udfordringer, som nævnes i forbindelse med at tilbyde nye arbejdskraftindvandrere og deres familier *beskæftigelsesrettede tilbud*, er bl.a.:

- At kommunerne har ringe mulighed for at give beskæftigelsesrettede tilbud til de nye arbejdskraftindvandrere og deres familier, som er jobsøgende, og at der er behov for en kommunal refusionsordning, der kan give kommunerne et incitament til at give disse tilbud til målgruppen.
- At jobcentre ikke er forpligtigede til at vejlede hverken de nye arbejdskraftindvandrere eller deres medfølgende ægtefæller.
- Der efterlyses muligheden for at give samtlige indvandrere samme tilbud.

FAKTABOKS: Integrationsministeriets faktuelle bemærkninger

Kommunerne har anført, at de har ringe mulighed for at give beskæftigelsesrettede tilbud til de nye arbejdskraftindvandrere og deres familier, som er jobsøgende, og at der er behov for en kommunal refusionsordning, der kan give kommunerne et incitament til at give disse tilbud til målgruppen. Integrationsministeriet kan på den baggrund oplyse, at kommunerne efter en konkret vurdering har mulighed for – men ikke pligt til – at give beskæftigelsesrettede tilbud til ledige selvforsøgende, herunder de nye arbejdskraftindvandrere og deres familier, som er jobsøgende. Staten refunderer dele af kommunernes udgifter efter de regler, der også gælder for kontant- og starthjælpsmodtagere.

Blandt de udfordringer, der opstår ved *samarbejdet med virksomhederne*, nævnes:

- At virksomhederne ikke altid er villige til at tilbyde dansk i arbejdstiden.
- At der ofte mangler forventningsafstemning mellem arbejdsgiver og arbejdstager.
- At sagsbehandlingstiden er væsentlig – også for at undgå illegal arbejdskraft.

- At virksomhederne mangler viden om lovgivning i forhold til de nye arbejdskraftindvandrere, herunder bl.a. om mulighederne for at få opholdstilladelse, om skat og om socialsikring.
- At virksomhederne mangler viden om rekruttering af udenlandsk arbejdskraft, om fastholdelse af de nye indvandrere på arbejdspladserne og om mulighederne for danskundervisning til denne målgruppe.

Kommunerne giver også udtryk for udfordringer i forhold til *rådgivning om samfundsforhold*. Det nævnes bl.a.:

- At der er et stort behov for kurser i samfundsforståelse. Kurserne kan bl.a. handle om rettigheder og pligter, bolig, bank, det danske arbejdsmarked, skatteregler, det sociale system, sundhedsvæsenet, uddannelses- og erhvervs muligheder samt forenings- og fritidsliv.
- At de nye arbejdskraftindvandrere er en ressourcestærk gruppe, som har behov for en anden type information end andre indvandrergupper.
- At der er store regionale forskelle i forhold til, hvordan der undervises i samfundsforståelse, og at der derfor er behov for nationale sigtelinier.
- At kurser i samfundsforståelse med fordel kan finde sted på de virksomheder, hvor de nye arbejdskraftindvandrere arbejder.
- At der bør være en forpligtelse for kommunerne til at rådgive og vejlede på flere sprog samt udarbejde informationsmateriale på relevante sprog.
- At der ligger en udfordring i at tilbyde de nye arbejdskraftindvandrere og deres familier kulturelle, sportslige og sociale tilbud, at sikre børnenes skolegang, at etablere netværk for arbejdskraftindvandrerne og deres familier samt yde en tættere opfølgning ved modtagelsen af arbejdskraftindvandrere.

FAKTABOKS: Integrationsministeriets faktuelle bemærkninger

Kommunerne har anført, at der er et stort behov for kurser i samfundsforståelse, og at der er behov for nationale sigtelinier i forhold til, hvordan der undervises i samfundsforståelse. Integrationsministeriet kan på den baggrund oplyse, at der allerede i de to første undervisningsmoduler på danskuddannelsen er indbygget undervisning i kultur- og samfundsforhold. Undervisningen har et omfang på i alt ca. 500 timer. Integrationsministeriet har fastlagt retningslinier for undervisningen. Som ovenfor nævnt har alle voksne udlændinge – herunder også de nye arbejdskraftindvandrere og medfølgende ægtefæller – ret til danskuddannelse, hvis de har opholdstilladelse og et CPR-nummer.

Både spørgeskemaundersøgelsen og fokusgrupperne peger på områder, hvor kommunerne har et vidensbehov – herunder:

- Manglende overblik over og viden om, hvilken lovgivning der er gældende for de nye arbejdskraftindvandrere og deres familier, hvem de nye arbejdskraftindvandrere er samt eksempler på succesfulde indsatser over for målgruppen.
- Usikkerhed i forhold til jobcentrenes opgaver i forbindelse med de nye arbejdskraftindvandrere.

- For tilfældig indsats for de nye arbejdskraftindvandrere og deres familier.
- Et ønske om en forenkling af lovgivningen.

3. Kommunernes erfaringer med målgruppen af nye arbejdskraftindvandrere

80 pct. har erfaring med de nye arbejdskraftindvandrere

80 pct. svarer i spørgeskemaet, at de har erfaring med målgruppen af nye arbejdskraftindvandrere og deres familier. 20 pct. angiver, at de ikke har erfaringer med målgruppen.

Af de, der ikke har erfaringer med målgruppen, har 32 pct. svaret, at der er få personer fra målgruppen i kommunen, 44 pct. har svaret, at kommunen ingen kontakt har til målgruppen, og 8 pct. har svaret, at kommunen mangler retningslinjer/viden om indsatsen over for målgruppen. De resterende 16 pct. har svaret, at der er andre årsager til, at de ingen erfaringer har med målgruppen.

Primært erfaring med danskuddannelse

Af de 80 pct., som har erfaring med målgruppen, angiver hovedparten, at de henviser de nye arbejdskraftindvandrere til danskuddannelse. Enkelte svarer, at de også tilbyder medfølgende ægtefæller danskundervisning. Nogle sprogcentre har udvidet antallet af aftenhold for at tilgodese målgruppen.

Erfaring med rådgivning og vejledning

Den overvejende del svarer også, at de har forskellige former for rådgivning og vejledning for målgruppen med særligt fokus på jobsøgning, det danske arbejdsmarked og danske samfundsforhold. I nogle kommuner afholdes temaaftener om f.eks. skat, fritid, etablering osv.

Enkelte svarer, at de yder tolkebistand og udleverer oplysende materiale på flere sprog.

En enkelt svarer, at de afholder informationsmøder for virksomheder vedr. rekruttering af arbejdskraft fra udlandet, og en enkelt har foretaget en afdækning af udfordringer og behov for de virksomheder, der ansætter udenlandsk arbejdskraft.

Endelig angiver en enkelt, at de har visiteret medfølgende børn til modtagerklasser.

Ved fokusgruppemøderne blev mange af de samme erfaringer fremhævet. Deltagerne på begge fokusgruppemøder havde erfaringer med bl.a. danskundervisning til både arbejdstager og eventuelt medfølgende ægtefælle og samarbejde med virksomhederne i forbindelse med rekruttering. Derudover havde de erfaringer med indsatsen for børnene. Deltagerne på fokusgruppemøderne havde kontakt til forskellige grupper af nye arbejdskraftindvandrere, herunder håndværkere, læger, social- og sundhedspersonale, landbrugsmedarbejdere, slagteriarbejdere m.fl. Der var derfor kendskab til et bredt udsnit af de nye arbejdskraftindvandrere, der gennem de seneste år er kommet til landet.

4. Kommunernes udfordringer i forhold til målgruppen af nye arbejdskraftindvandrere

Med udgangspunkt i besvarelserne for spørgeskemaet er der opstillet fem temaer, som kommuner, jobcentre og sprogcentre angiver som centrale udfordringer i tilrettelæggelse af indsatsen overfor de nye arbejdskraftindvandrere og deres familier. På fokusgrupperne

tog drøftelserne udgangspunkt i resultaterne fra spørgeskemaerne og de fem temaer. I det følgende præsenteres resultaterne fra spørgeskemaundersøgelsen samt fokusgruppernes uddybelser heraf.

4.1 Danskuddannelse

I besvarelserne fra spørgeskemaet fremhæver kommuner, jobcentre og sprogcentre, at der ligger en stor udfordring i at sikre danskuddannelse til både den arbejdende og dennes ægtefælle.

54 pct. svarer i spørgeskemaet, at de finder, at den nuværende lovgivning giver tilstrækkelige muligheder for at tilrettelægge indsatsen over for målgruppen, mens 46 pct. ikke mener, at lovgivningen giver tilstrækkelige muligheder.

Udfordring i forhold til finansieringen af danskuddannelse

En del svarer i spørgeskemaet, at det kan være vanskeligt at finansiere danskuddannelsen til de nye arbejdskraftindvandrere, og peger på, at der er behov for en kommunal refusionsordning for danskuddannelse til de nye arbejdskraftindvandrere. Kommunerne melder om betydelige og stigende udgifter til danskuddannelse for de nye arbejdskraftindvandrere.

Behov for kortere, intensive arbejdsmarkedsrettede forløb

Flere svarer i spørgeskemaet, at grundet lange arbejdsdage for de nye arbejdskraftindvandrere, kan det være svært at fastholde denne i et danskuddannelsesforløb. Der nævnes også flere gange i besvarelserne af spørgeskemaet, at danskuddannelsessystemet er for ufleksibelt i forhold til de nye arbejdskraftindvandrere. Danskuddannelsesloven lægger op til et længerevarende danskuddannelsesforløb, mens de nye arbejdskraftindvandrere ofte har brug for kortere, intensive arbejdsmarkedsrettede sprogundervisningsforløb. Det er vanskeligt at etablere sprogundervisning på arbejdspladsen. Modultakstsystemet er for ufleksibelt og er ikke i overensstemmelse med arbejdspladsernes behov, fordi det er udviklet til en helt anden målgruppe.

Deltagerne på fokusgruppemøderne underbyggede ovenstående udfordringer i forhold til danskuddannelse til de nye arbejdskraftindvandrere og deres medfølgende familier. Dog mente flere, at der i modulsystemet i danskuddannelsen ligger muligheder for at tilpasse særligt tilrettelagte forløb for de nye arbejdskraftindvandrere. Der var bred enighed om, at det kunne være vanskeligt for de nye arbejdskraftindvandrere at følge et danskuddannelsesforløb samtidig med, at de arbejder mange timer om ugen. Der var også enighed om, at flere virksomheder burde benytte sig af virksomhedsforlagt danskundervisning og stille krav til de nye arbejdskraftindvandrere om at lære dansk. Flere af fokusgruppedeltagerne pegede på, at kommunernes information om danskuddannelse til de nye arbejdskraftindvandrere er mangelfuld, og at nye arbejdskraftindvandrere derfor ikke er bekendt med deres muligheder for danskundervisning.

Dårligt samspil mellem forskellige dele af lovgivningen betyder ingen danskundervisning

I forhold til samspillet mellem de forskellige lovgivninger, som berører de nye arbejdskraftindvandrere og deres familier, peges der i spørgeskemaundersøgelsen på, at det er et problem, at de nye arbejdskraftindvandrere ikke kan påbegynde danskundervisning, før de har

fået opholds- og arbejdstilladelse, og at der er et dårligt samspil i procedurerne i forhold til arbejdstilladelse, skattekort og sygesikring. På begge fokusgruppemøder blev det ligeledes påpeget, at sagsbehandlingstiden for at få et CPR nummer er meget lang, og at der derfor går lang tid, før de nye arbejdskraftindvandrere kan tilbydes danskundervisning, hvilket kan få betydning for motivationen til at lære dansk.

Retten til danskundervisning afhænger af opholdsgrundlag

Enkelte peger i spørgeskemaet på, at det kan være svært at motivere folk, der kun skal være her en kortere periode til at lære dansk. Der er ingen mulighed for at tilbyde danskundervisning til personer med grænsependlerstatus, hvilket på længere sigt ville kunne bidrage til at fastholde dem i beskæftigelse i Danmark. Danskundervisning kunne med fordel stilles som krav til de nye arbejdskraftindvandrere.

Udfordring i forhold til danskuddannelse og skolegang til medfølgende børn under 18 år

Flere påpeger i spørgeskemaet, at der ligger en stor udfordring i at sikre, at hele familien bliver velintegreret, og at både medfølgende ægtefælle og børn sikres danskuddannelse og skolegang. Kommunerne fremhæver, at det er et problem, at medfølgende børn under 18 år ikke har krav på danskundervisning på sprogcentrene, men at der skal oprettes særlige tilbud til unge mellem 16 og 18 år, som ikke dækkes af folkeskolens modtageklasser.

Flere peger i spørgeskemaundersøgelsen på vigtigheden af at sikre særligt de ældre børn en god skolegang, som giver dem gode uddannelsesmuligheder på længere sigt. Det er et problem, at der i modtageklasser kun undervises i dansk og matematik, hvilket betyder, at de kommer bagud med skolens øvrige fag. For de medfølgende børn, som er mellem 16-18 år, er der derfor udover danskuddannelse behov for et mere uddannelsesrettet forløb, som på længere sigt kan sikre dem en ungdomsuddannelse. Det ville derfor være nyttigt (i integrationsloven i forhold til de nye arbejdskraftindvandrere, eller i anden ny lovgivning for arbejdskraftindvandrere og deres familier), at de unge under 18 år kan få tilskud til et skoletilbud f.eks. grundlæggende uddannelsesforberedende undervisning (svarende til folkeskolens afgangsniveau) og lige muligheder med andre unge under integrationsloven – herunder f.eks. danskundervisning på sprogcentrene.

Medfølgende ægtefæller har ingen ret til danskundervisning uden et arbejde

Nogle kommuner havde fejlagtigt forstået reglerne således, at ægtefæller først kan få danskundervisning, når de har et arbejde.

4.2 Beskæftigelsesrettede tilbud

46 pct. svarer i spørgeskemaet, at de ikke mener, at lovgivningen giver tilstrækkelige muligheder for at tilrettelægge en indsats for de nye arbejdskraftindvandrere og deres familier.

Ingen mulighed for at tilbyde beskæftigelsesrettede tilbud

I besvarelserne i spørgeskemaet fremhæves det bl.a., at der i Lov om aktiv beskæftigelsesindsats ingen mulighed er for at tilbyde beskæftigelsesrettede tilbud til de nye arbejdskraftindvandrere og deres familier, der er jobsøgende. Der er behov for en kommunal refusionsordning, der kan give kommunerne incitament til at iværksætte indsatser for de nye arbejdskraftindvandrere og deres familier. Særligt nævnes muligheden for grundlæggende opkvalifi-

cering og kortere, erhvervsrettede uddannelsesforløb f.eks. for polske lærlinge. Endelig udgør det en barriere, at jobopslag primært er på dansk.

Jobcentrene er ikke forpligtigede til at vejlede de nye arbejdskraftindvandrere

På fokusgruppemøderne var der en klar opfattelse af, at vejledning af nye arbejdskraftindvandrere ikke prioriteres i jobcentrene. Begrundelsen for dette er, at jobcentrene ikke er forpligtigede til at vejlede målgruppen. Det blev derfor på begge fokusgruppemøder påpeget, at en lovmæssig forankring er nødvendig for at sikre, at området prioriteres. Det blev dog også påpeget, at der i hvert jobcenter sidder en EURES-vejleder, som bl.a. har til opgave at vejlede indvandrere fra EU.

Jobcentrene er ikke forpligtigede til at vejlede de medfølgende ægtefæller

Flere peger i spørgeskemaet på, at det er en udfordring at sikre ægtefællen job, således at denne også får et socialt liv og mindre risiko for at blive marginaliseret. Deltagerne på fokusgruppemøderne var også enige om, at der ligger en vigtig opgave i at vejlede medfølgende ægtefæller, så de kommer i beskæftigelse, men det blev fremhævet, at vejledning til medfølgende ægtefæller sjældent tilgodeses i jobcentrene, da der ingen forpligtigelser er over for denne målgruppe.

Mulighed for at give samtlige nye indvandrere samme tilbud

En problemstilling, som blev fremhævet på fokusgruppemøderne, var, at nye arbejdskraftindvandrere ikke nødvendigvis tilhører samme målgruppe i forhold til opholdsgrundlag, og derfor ikke kan gives samme tilbud. Der lå derfor et ønske om en tydeliggørelse af, hvem der er inkluderet i de forskellige målgrupper, og gerne en mulighed for at give samtlige nye indvandrere samme tilbud.

4.3 Samarbejdet med virksomhederne

Bedre mulighed for virksomhedsforlagt danskuddannelse

I spørgeskemaet peger flere på, at det er en udfordring for dem at samarbejde med virksomhederne i forhold til de nye arbejdskraftindvandrere, da virksomhederne ikke altid er villige til at tilbyde dansk i arbejdstiden. Kommunerne foreslår, at det kunne være nyttigt i integrationsloven eller i anden ny lovgivning for arbejdskraftindvandrene og deres familier at give bedre mulighed for virksomhedsforlagt danskundervisning fra første dag i Danmark.

Manglende forventningsafstemning mellem arbejdsgiver og arbejdstager

I spørgeskemaet påpeges, at der kan opstå problemer, når de nye medarbejdere skal integreres i virksomhedens kultur. På fokusgruppemøderne blev det yderligere understreget, at forventningsafstemning mellem arbejdsgiver og arbejdstager kan forebygge konflikter på arbejdspladsen. Det blev foreslået, at en jobguide på sprogcentre eller i jobcentre kunne forestå denne forventningsafstemning og samtidig være behjælpelig med oplysninger om rettigheder og pligter for både arbejdsgiver og arbejdstager.

Behov for kortere sagsbehandlingstider

På fokusgruppemøderne blev det flere gange påpeget, at korte sagsbehandlingstider er afgørende. Der forekom også misforståelser om landbrugspraktikanter adgang til danskundervisning.

69 pct. svarer i spørgeskemaet, at de finder, at der er områder, virksomhederne har behov for viden om i forhold til den nye arbejdskraftindvandring.

Virksomhederne mangler viden om lovgivning – ophold, rettigheder og pligter

Der peges i spørgeskemaundersøgelsen på, at virksomhederne bl.a. har brug for viden om udlændingeloven og mulighederne for at få opholdstilladelse, herunder hvilke regler der gælder for hvilke grupper af indvandrere (nordiske borgere, EU-borgere, nye EU-borgere, 3.-landeborgere osv.). Derudover mangler de viden om de administrative arbejdsgange og tidshorizonten i forbindelse med sagsbehandling af opholds- og arbejdstilladelser, samt hvilke ydelser den enkelte eller virksomheden kan få i kommunerne ved modtagelse af arbejdskraftindvandrere. Endelig mangler virksomhederne ifølge kommunerne viden om regler om skat, socialsikring og virksomhedernes pligter i forhold til myndigheder – herunder samarbejde med skat og politi.

Virksomhederne mangler viden om rekruttering

Derudover fremhæves i spørgeskemaundersøgelsen, at virksomhederne mangler viden om rekruttering, herunder muligheden for at hente arbejdskraft i andre lande. Mange virksomheder ved f.eks. ikke, at det offentlige kan hjælpe med rekruttering af udenlandsk arbejdskraft igennem jobcentrene / EURES. Mange virksomheder bruger i stedet vikar- og rekrutteringsbureauer og spørger jobcentrene til råds om, hvilke bureauer man kan stole på, og hvilke man skal undgå.

Virksomhederne mangler viden om arbejdsfastholdelse

Endelig peger besvarelsene af spørgeskemaundersøgelsen på, at der blandt virksomhederne mangler viden om, hvordan kan man fastholde de nye indvandrere på arbejdspladserne, bl.a. i forhold til hvordan kan man motivere arbejdskraftindvandrerne til at lære dansk – herunder hvilke muligheder der er for at tilbyde danskuddannelse og samarbejde med sprogcentrene om at tilbyde dansk på arbejdspladsen. Derudover mangler virksomhederne viden om, hvordan sprogproblemer kan løses uden, at det behøver være en byrde for virksomheden. Og endelig hvordan virksomheden kan formulere og formidle information om skrevne og uskrevne regler på det danske arbejdsmarked, f.eks. feriedage, pauser, arbejdstid, overtid, omgangsform, sygemelding, ansættelsesbrev m.m.

Virksomhederne mangler viden om danskundervisning

På begge fokusgruppemøder blev det ligeledes fremhævet, at virksomhederne mangler viden om, hvilke muligheder der er for de nye arbejdskraftindvandrere bl.a. i forhold til danskundervisning. Flere af deltagerne fremhævede, at virksomhederne stiller høje krav til de nye arbejdskraftindvandreres danskniveau, hvilket kan vanskeliggøre samarbejdet mellem arbejdstager og arbejdsgiver. Fokusgruppemøderne viste, at der er regionale forskelle, som eksempelvis har indflydelse på arbejdsgivernes krav til arbejdstagerne. På Sjælland var opfattelsen, at nogle virksomheder stiller høje krav til arbejdstagernes danskniveau, mens der i Jylland ikke stilles de samme høje krav.

4.4 Rådgivning om samfundsforhold

I spørgeskemaundersøgelsen peger flere på, at det er vigtigt, men svært pga. manglende ressourcer, at give de nye arbejdskraftindvandrere en god velkomst og en god introduktion til

det danske samfund – herunder muligheder på arbejdsmarkedet. Flere peger i spørgeskemaundersøgelsen på, at det er en udfordring at skulle integrere de nye arbejdskraftindvandrere og deres familier ud fra den lovgivning, der gælder i dag.

75 pct. svarer i spørgeskemaet, at der er områder, de nye arbejdskraftindvandrere og deres familier efter kommunernes vurdering har behov for viden om.

Stort behov for kurser i samfundsforståelse

De fleste peger på et stort behov for kurser i samfundsforståelse. Blandt de emner, som målgruppen skal informeres om, nævnes: rettigheder og pligter, bolig, bank, det danske arbejdsmarked (herunder uskrevne regler, arbejdskultur, A-kasse, fagforening, løn, pension, sikkerhed osv.), skatteregler, det sociale system, børn, sundhedsvæsenet, uddannelses- og erhvervs muligheder, forenings- og fritidsliv, den praktiske sagsgang i forbindelse med arbejds- og opholdstilladelse, folkeskolesystemet osv. Fokusgrupperne foreslog i den forbindelse, at kommunerne kunne afholde informationsaftener for de nye arbejdskraftindvandrere og deres familier.

Arbejdskraftindvandrere er ressourcestærke – de har behov for en anden type information

I spørgeskemaet giver flere udtryk for, at de nye arbejdskraftindvandrere er en ressourcestærk gruppe, der har behov for mere og anden type viden om det danske samfund end øvrige indvandrergrupper. Deltagerne i fokusgrupperne understregede i forlængelse af dette, at informationen derfor bør tilpasses de nye arbejdskraftindvandreres behov, og at det er vigtigt at holde sig for øje, at behovet for viden om samfundet ændres afhængigt af, hvor længe de nye arbejdskraftindvandrere har været i Danmark. Tilbuddene bør derfor tilpasses herefter.

En forpligtelse til rådgivning og vejledning på flere sprog

Spørgeskemaundersøgelsen peger på, at det kunne være nyttigt, at der i integrationsloven eller i anden ny lovgivning for arbejdskraftindvandrere og deres familier indgik en forpligtelse til rådgivning og vejledning på flere sprog – f.eks. etablering af en ny instans eller internetportal, der kan være behjælpelig med information til de nye arbejdskraftindvandrere og deres familier, og / eller krav til arbejdsgiverne om at sikre information til de nye arbejdskraftindvandrere – herunder øget mulighed for brug af tolke.

Store regionale forskelle – behov for nationale sigtelinier

Fokusgrupperne bakkede op om det vigtige i at prioritere kurser i samfundsforståelse, men at afholdelse af kurserne er meget begrænset af økonomi. En løsning på dette kunne eventuelt være at organisere kurserne regionalt, men der er behov for nationale sigtelinier for, hvad informationen skal indeholde. Der er store regionale forskelle i forhold til, hvilken undervisning der tilbydes. Sprogcentre mangler viden om mulighederne for at tilbyde kurser i samfundsforståelse – herunder de økonomiske muligheder.

Skriftligt informationsmateriale på relevante sprog

Ifølge spørgeskemaundersøgelsen er der et ønske om, at kurser i samfundsforståelse kombineres med skriftligt informationsmateriale på engelsk eller på de nye arbejdskraftindvandreres modersmål. Generelt understreges det, at der er behov for formidling af information til målgruppen på et sprog, som målgruppen forstår. Flere af deltagerne i fokusgrupperne har

allerede erfaring med udlevering af "Medborger i Danmark" eller andet informationsmateriale, der er udarbejdet lokalt.

Kursus i samfundsforståelse kan med fordel finde sted på virksomhederne

Fokusgrupperne fremhævede, at kurser i samfundsforståelse med fordel – ligesom sprogundervisningen – kunne finde sted ude på virksomhederne. Både virksomhederne og sprogcentre mangler dog viden om muligheden for dette. Der er dog lokalt flere eksempler på dette, bl.a. et samarbejde mellem Danish Crown og Herning Sprogcenter.

Tættere opfølgning ved modtagelse – kulturelle, sportslige og sociale tilbud

Det fremhæves i spørgeskemaundersøgelsen, at det er behov for en tættere opfølgning ved modtagelse end i dag – herunder behov for større inddragelse af de nye arbejdskraftindvandrere og deres familie på arbejdsmarkedet, uddannelse, fritid mv. Nogle angiver i spørgeskemaundersøgelsen et ønske om at give de nye arbejdskraftindvandrere kulturelle, sportslige og sociale tilbud, men påpeger at dette vanskeliggøres af deres sparsomme fritid. Fokusgrupperne supplerede med, at netop deltagelse i foreningslivet i lokalsamfundet også kan have positive effekter i forhold til at forebygge kriminalitet.

Etablering af lokale netværk for arbejdskraftindvandrere og deres familier

Flere giver i spørgeskemaet udtryk for, at de ønsker at sætte fokus på etablering af netværk for isolerede ægtefæller. Deltagerne i fokusgrupperne bakkede op om etablering af netværk, men understregede samtidig, at det er svært at rekruttere danske familier til disse netværk. Som med de andre indsatser for de nye arbejdskraftindvandrere og deres familie er det afgørende, at opgaven gøres til en skal-opgave og ikke en kan-opgave for kommunerne, hvis den skal prioriteres. En anden mulighed kunne også være at bruge frivillige foreninger til at etablere netværk og dermed trække det ud af det offentlige system.

4.5 Vidensbehov hos kommunerne

58 pct. svarer i spørgeskemaet, at de finder, at der er behov for at lade de nye arbejdskraftindvandrere og deres familier være omfattet af (dele af) integrationsloven, mens 42 pct. ikke mener, at der er behov for at lade dem være omfattet af integrationsloven.

62 pct. mener, at integrationsloven skal indeholde nye instrumenter med henblik på at imødekomme de nye arbejdskraftindvandrere og deres familiers behov, mens 38 pct. ikke mener, at det er nødvendigt at udvide integrationsloven.

57 pct. mener, at der på andre områder er behov for ny lovgivning i forhold til de nye arbejdskraftindvandrere, mens 43 pct. ikke mener, at der er behov for ny lovgivning.

58 pct. angiver, at der ikke er specielle områder i forbindelse med den nye arbejdskraftindvandring, som kommunerne har behov for og ønsker viden om, mens 42 pct. angiver at have behov for mere viden.

Manglende overblik over lovgivningen for de nye arbejdskraftindvandrere

Både spørgeskemaundersøgelsen og fokusgrupperne peger på, at det bl.a. er svært at få et samlet overblik over den relevante lovgivning for de nye arbejdskraftindvandrere, da de relevante regler for gruppen skal findes i mange forskellige love.

Forenkling af lovgivningen – samme rettigheder og pligter uanset opholdsgrundlag

Spørgeskemaundersøgelsen og fokusgrupperne fremhæver, at kommunerne mangler indsigt i, hvilken lovgivning og dermed hvilke rettigheder til f.eks. danskundervisning og sociale ydelser, der gælder for de nye arbejdskraftindvandrere afhængigt af deres opholdsgrundlag – herunder hvorvidt de er EU-borgere, omfattet af Østtalen, grænsependlere mv. Fokusgrupperne understregede videre, at det kan være problematisk, at de nye arbejdskraftindvandrere har forskellige rettigheder afhængigt af opholdsgrundlag. Generelt efterlyser kommunerne en regelforenkling af lovgivningen i forhold til de nye arbejdskraftindvandrere, således at der i højere grad gælder de samme rettigheder og pligter uanset opholdsgrundlag.

Manglende indsigt i hvem de nye arbejdskraftindvandrere er

Endvidere fremhæves det i spørgeskemaundersøgelsen, at kommunerne mangler indsigt i, hvem de nye arbejdskraftindvandrere er – herunder statistik på hvor mange der er, indvandrernes faglige baggrund og kompetencer m.v. Fokusgrupperne understregede endvidere, at kommunerne generelt mangler overblik over målgruppen og bliver overraskede over, hvor mange der kommer. Det blev foreslået at klæde jobcentrene på til at føre statistik over de nye arbejdskraftindvandrere.

Manglende kendskab til succesfulde indsatser

Endelig understreges i spørgeskemaet, at kommunerne har et behov for viden om integrationen af de nye arbejdskraftindvandrere og deres familier, herunder kendskab til succesfulde indsatser, tilrettelæggelse af modtagelsesprogrammer, håndtering af danskuddannelse og børnenes integration i skolesystemet og i samfundet.

Usikkerhed i forhold til jobcentrenes opgaver

Fokusgrupperne fremhævede videre, at der generelt er usikkerhed i forhold til jobcentrenes opgaver i forhold til jobformidling til de nye arbejdskraftindvandrere og den medfølgende familie (se i øvrigt afsnit 4.2).

Indsatsen i forhold til de nye arbejdskraftindvandrere og deres familier er for tilfældig

Fokusgrupperne understregede, at der er meget stor forskel fra kommune til kommune på, hvilken service der tilbydes de nye arbejdskraftindvandrere og deres familier. Det ville være gavnligt med en ensretning på dette område. Der ingen procedure for indsatsen i kommunerne, og indsatsen er ofte motivations- og personbåret. Organiseringen i forhold til de nye arbejdskraftindvandrere og deres familier er for tilfældig. Det ville være en fordel, hvis alle kommuner aktivt tænkte målgruppen ind i kommunens integrationspolitik. Derudover blev det foreslået, at der f.eks. i Borgerservice i højere grad blev stillet personale eller tolke til rådighed, der kunne kommunikere med de nye arbejdskraftindvandrere og deres familier. Det er nødvendigt for at sikre en ensartet service, at den nye arbejdskraftindvandring gøres til et indsatsområde i kommunerne, og at der følges op og måles på indsatsen.